

Զայս լսելուն պէս մէկէն դուրս կը ցատքէ անկողնէն , շուտով կը հագնի զգեստը , անէն դուրս գէտ 'ի պանդոկը կը սկսի երթալ : Ճամբան խելքը վրան գալով կը սկսի մեղադրել իր ծիծաղելի գործքը որ երազին ականջ գնելով ելեր կ'երթայ . ուստի կը դառնայ նորէն անկողին կը մտնէ . բայց հազիւ թէ կը գոցէ աչքը , գարձեալ բարեկամը կ'երևայ իրեն արիւնշուայ բոլորովին վերաւորուած և կ'ըսէ այս խօսքերը . “ Ո՛վ ապերախտ բարեկամ , այս պիտի բռնաւորի մը ձեռքը զիս անխնայ կը թռնուս , որ ասանկ զիս բզկի բզկի ըրած , մարմինս աղբերու մէջ խառնած , քաղքէն դուրս կը տանի զիս նետելու . արդ կ'աղաչեմ , թէ որ չուզեցիր զիս թշնամուոյն ձեռքէն ազատել , գոնեա հիմա մի դանդաղիր իմ մահուանս վրէժը անգուժ եղեանաւորէն հանելու , որ հիմա քաղքին դրանք քով կը հասնի , : Այս սարսափելի տեսիլքէն վեր ցատքէլով բարեկամը՝ չգիտեր ընելքը , կը բանայ գուռը ու կը վազէ թշնամուոյն տունէն , և ինչ որ լսեց երազին մէջ՝ զնոյնը աչքը կը տեսնէ իրօք եղած ու կը բռնէ պանդոկապետը և կը մտանէ արդարութեան ատենան : Այսպիսի զարհուրելի , բայց միանգամայն անտեղի երազ մը յայտնի չին . ծուռ առասպել է :

Ուրիշ մատենագիր մ'ալ կը պատմէ ծառայի մը վրայ , որ գիշեր մը քունին մէջ սկսեր է յանկարծ լալ ու հառաչել այնպէս սաստիկ՝ որ տանը մէջինները բոլոր իրար կ'անցնին : Տէրը չգիտած կ'երթայ կ'արթննի ու պատճառը կը հարցնէ . “ Իրաւունք ունիմ , տէր իմ , կ'ըսէ ծառան լալով . վասն զի երազիս մէջ տեսայ որ մօրս մարմինը առջնէս անցնելով գերեզման կը տանէին , : Կը նշանակեն օրն ու ժամը քննելու համար՝ թէ արդեօք ճշմարտութիւն մը ունի ծառային երազը . և վերջը կը ստուգեն որ իրօք այնպէս եղեր է :

Այս յայտնի է թէ բնական սերը ազգականաց , կամ որ և իյց բանի մը վրայ , երազատեսութեան պատճառ կը լայն . և հազարին մէկ կը պատահի թեւրեւ որ երազը քիչ մը կը յարմարի եղածին : Բայց այսպէս ճիշդ եղածին կամ ըլլալէին նման երազ որ կը պատմուի՝ այս առաջ կու գայ մարդկային բնութենէն , որ կ'ախորժի ամենուն զարմանքն իր վրայ ձգելու , կարգէ դուրս մարդ մը ինքզինքը կարծեցընել ապրով : Մանաւանդ տգէտ և փառասեր մարդիկ պզտիկ բանը մեծցնել և սուտ դիպուածներ պատմել խիստ կ'ախորժին . անոր համար իրենց գլխէն անցած շատ հրաշալի դիպուածներ , երազներ , և գործքեր կը պատմեն , որոնց մէջ երբեմն հազիւ թէ պզտիկ մէկ ճշմարտութեան մասն մը կը գտնուի , և շատ անգամ բոլորովին սուտ են : Ահա այս և ասոնց նման երազներն ալ յայտնի է որ այսպիսի մարդկանց հնարած , յարմարեցած գիւտեր են : Ասոր մէկ հաւաստի նշանն ալ այն է՝ որ այսպիսի կարգէ դուրս դիպուածներ միշտ կը պատահին շատախօս , ստասաց և բան ծախելու զող մարդկանց : — Երազոյ վրայօք ուրիշ բանի մը տեղեկութիւններ տես 'ի հատ . Դ . էջ 83 :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱԿ

ԱՆԻՐԱՎ ԴԱՊԱՐԱՐ :

Մէկ անիրաւ դատաւորի մը առջև
Իրաւունքէն է զօրաւոր մեծ սլարգա :

Աղքատիկ մ'երկար հարուստէն նեղուած ,
Կ'ողգէր դատ վարել . իրաւունքն էր բաց .
Կը գիմէ շիտակ յատեան դատողին ,
Կ'աղաչէ լռել իրաւանց ձայնին .
“ Ա՛հ , Տէր իմ , կ'ըսէ , Աստուծոյ համար
Գրեմ աղքատիս , դատո ըրէ արդար , :
Ձեռքն ըզգեստին տակ կար շէջ մ'աղնիւ ձէթ ,
Որ իւր հայցուածքին անով լռէ գէթ .
Վասն զի գիտէր խեղճուկն այն աղքատ ,
Որ առանց անոր յաջող չէլէր դատ :
Այս յուսով հանեց իր ծածկած ընծան
“ Ընկալ , կ'ըսէ , Տէր , թէ և ոչինչ բան , :
Իշխանը կ'առնու “ Բարեկամ , կ'ըսէ ,
Քու բանդ յաջող է , սիրտդ ամուր բռնէ .
Գիտնաս որ այսօր խնդրեցրդ կ'ըլլայ , :
Խեղճը սիրտ առած գրունէն դուրս կ'ելլայ :
Մէյ մ'ալ կը տեսնես ուրիշ մէկ գրունէ՝
Իր գատախաղն ալ պալատ կը մըտնէ .
Լաւ գիրուկ խոզիկ մը ծոցը գրկած՝
Մեծ յուսով կ'ելլէ իշխանին գիմաց .
“ Թէ որ դատաստանն իմ կողմիս կըտրես ,
Այով համեմով զայս խոզն ալ կ'ուտես , :
“ Այդ ալ ինծի թող , կ'ըսէ դատաւորն .
Իրաւունքն է քուկդ , ո՛վ չը գիտեր որ , :
Վըճիւռն որ հասաւ աղքատին ականջ ,
Խեղճն ողբով վազեց իշխանին առաջ .
“ Ա՛հ , Տէր իմ , կ'անցեց , հաւատմ լրացա՛ն .
Ես գիտցած մարդդ եմ , ինչպէս մոռցար զիս , :
“ Մարդ , ես ինչ գիտնամ , գուն երթալուդ պ'
Ուժով մէկ խոզ մը մըտաւ ինչուան ներս ,
Ջարկաւ խեղճ շիշիդ ու կոտրեց յանկարծ .
Ես ալ խելքս անոր՝ զքեզ մոռցայ գընաց , :
—

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հենրիկոս Դ Գաղղիոյ Թագաւորը ձի մը ունի
որ շատ կը սիրէր , անանկ որ բերնէն անգամ
այս խօսքս ալ ելաւ թէ “ Ով որ իմ ձիւս մ'
հուան լուրը բերէ , կը կախեմ զանիկայ , : Ատ
եկաւ ձին մեռաւ : Ախոռասպետը , որ կասգոն մ'
էր , թագաւորին գէմը կ'ելլէ ու ինչ ըսէ . “ Բա՛ն
ով թագաւոր , քու ձիդ . . . մեղք . այն աղու
ձին . . . հրամանքիդ մեծութեանը ձին . . . ալ
սոս , այն փառաւոր ձին , : . . . Թագաւորը ա
համբերութեամբ մը պոռաց . “ Եյ ինչ , մեռ
ձին , : — “ Ով թագաւոր , պիտի կախուիս , ըս
կասգոնը , վասն զի գուն քու ձիուդ մահուա
լուրը տուիր , :
—